

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Назимка Єгора Сергійовича на дисертацію Ткачука Юрія Олександровича «Санкції у кримінальному праві: порівняльно-правове дослідження», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Актуальність теми дослідження. В умовах активних євроінтеграційних процесів удосконалення механізму формування та реалізації кримінально-правової політики стає одним із першочергових завдань. Після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну актуалізувалась потреба у внесенні відповідних змін до системи органів правопорядку, а також нормативному закріпленні концепції проведення реформ у сфері діяльності органів правопорядку та прокуратури. Із цією метою у 2023 році Указом Президента України було схвалено Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, в якому було акцентовано увагу на потребі у формуванні послідовної кримінальної політики, пріоритетом у якій є запобігання злочинності, невідворотність відповідальності, захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, забезпечення інтересів потерпілого. У Плані також було визначено потребу в удосконаленні правового регулювання інститутів звільнення від кримінальної відповідальності, покарання, пробації, угод про примирення і медіації в межах кримінального провадження¹.

Наведене також стосується й удосконалення обсягу кримінальної відповідальності та покарання, яке може бути призначене за вчинення

¹ Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схвалений Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text>

кримінального правопорушення. Проблема зниження ефективності санкцій кримінально-правових норм, викладених у чинному національному кримінальному законодавстві неодноразово розглядалась у працях вчених.

Необхідно відмітити, що члени робочої групи із розробки проєкту нового Кримінального кодексу України також вказували, що практично всі санкції чинного КК не є домірними. Необхідність удосконалення санкцій розглядаються ними і в контексті імплементації положень *acquis communautaire*. Вчені відзначають, що це також стосується покарань для фізичних осіб, звільнення їх від покарання, дискваліфікації, відповідальності юридичних осіб, зокрема санкції, що можуть до них застосовуватися тощо².

Беззаперечно, одним із ефективних способів удосконалення національного кримінального законодавства в частині визначення відповідних видів та розмірів покарань у санкціях кримінально-правових норм, а також заохочувальних санкцій є аналіз та інтеграція позитивного зарубіжного досвіду. На сьогоднішній день більшість держав поступово переходять від каральної моделі правосуддя до відновної, активно гуманізують свої кримінальні законодавства, все частіше віддаючи перевагу застосуванню до кримінальних правопорушників кримінально-правових заходів, не пов'язаних із позбавленням волі.

Проте, аналіз останніх досліджень та публікацій вчених-фахівців у галузі кримінального права свідчить про те, що більшість наукових праць було підготовлено ще до повномасштабної агресії російської федерації, через що більшість запропонованих заходів утратило значення. Отже, все наведене підтверджує своєчасність обраної дисертантом теми дослідження.

Актуальність роботи підтверджується і тим, що тема дослідження обрана відповідно до Концепції Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, ратифікованої Законом України від 21.11.2002 р. № 228-IV та реформування

² Проєкт нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення: монографія. Андрушко П.П., Бакумов О.С., Баулін Ю.В., Бурлін В.М., Вишневська І.А., Горох О.П., Гуторова Н.О., Марчук Н.О., Навроцький В.О., Пономаренко Ю.А., Стрельцов Є.Л., Хавронюк М.І. // За заг. ред. Ю.В. Бауліна, М.І. Хавронюка. К.: Компанія ВАГТЕ. 494 с.

кримінальної юстиції України (Указ Президента України від 08.04.2008 р. № 311/2008); Плану заходів щодо реалізації цієї Концепції (розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.08.2008 р. № 1153-р); Цілей сталого розвитку України на період до 2030 р. (Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019); Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 24.03.2021 р. № 119/2021). Робота відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства внутрішніх справ України на 2020–2024 р.р. та на 2025–2029 р.р. (накази МВС України від 11.06.2020 р. № 454, від 21.05.2024 р. № 326), Плану заходів, спрямованих на виконання Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 р.р., затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.08.2024 р. № 792-р; Основним напрямом наукових досліджень НАВС на 2025-2029 р.р.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна.

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, у своїй більшості є обґрунтованими і переконливими. Автором використано значну кількість вітчизняних та іноземних літературних джерел, законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти. Список використаних джерел включає 290 найменувань.

На підставі вивчення теоретико-методологічних засад порівняльного дослідження кримінально-правових санкцій дисертанту вдалося побудувати нові наукові гіпотези, ґрунтовно охарактеризувати теоретичні засади визначення та формування кримінально-правових санкцій, узагальнити необхідну кількість дослідних даних та підготувати пропозиції щодо подальшого удосконалення чинного законодавства та практики застосування кримінально-правових санкцій.

Залежно від критеріїв класифікації кримінально-правових санкцій у законодавстві зарубіжних країн встановлено, що законодавство ФРН, США,

Японії, Великої Британії, Латвійської Республіки та країн мусульманської системи права характеризується наявністю санкцій з відносно визначеними межами включених до них покарань; законодавство Франції, Японії, Великої Британії, мусульманських країнах – санкцій з абсолютно визначеними межами. Для ФРН, США, Японії, Великої Британії, Латвійської Республіки та країн мусульманської системи права характерним є наявність у законодавстві кримінально-правових санкцій з абсолютно невизначеними межами покарань.

Визначено сутність побудови кримінально-правових санкцій залежно від класифікації кримінальних правопорушень. Доведено найбільш широкий характер включення покарань в санкції норм національного Кримінального кодексу, на відміну від законодавства зарубіжних країн, де в якості основних покарань застосовується два їх види – позбавлення волі та штраф. Акцентовано увагу на позитивних моментах існування розгалуженої системи національних покарань, а також визначено чіткість зв'язку при побудові санкцій норм Особливої частини Кримінального кодексу України з видами кримінальних правопорушень, з характером та особливостями застосування покарань, включених до кримінально-правових санкцій. Встановлено, що за конструкцією в кримінальному законодавстві зарубіжних країн переважають прості (безальтернативні), складні (альтернативні) та кумулятивні санкції. Констатовано позитивний характер національного досвіду щодо широкого включення до санкцій покарання у вигляді штрафу.

Доведено необхідність внесення змін і доповнень до чинного кримінального законодавства України в частині розширення числа санкцій, що передбачають альтернативні позбавленню волі види покарання і спрямовані на скорочення числа санкцій, що передбачають покарання, пов'язані з ізоляцією засудженого від суспільства. Вказано, що включення до санкцій більш широкого кола покарань, альтернативних позбавленню волі, обумовлено низкою їх переваг, а також відсутністю негативних наслідків для особи, що властиві позбавленню волі на певний термін. Акцентовано увагу

на недопущенні занадто широкої варіативності санкцій шляхом обмеження в її структурі основних покарань у кількості 3-х одиниць.

Озвучена пропозиція про встановлення верхніх і нижніх меж покарання у виді позбавлення волі в санкціях кожної категорії злочинів у таких межах: у санкціях за особливо тяжкі умисні злочини – від 9 до 15 років позбавлення волі; у санкціях за особливо тяжкі необережні злочини – від 7 до 12 років позбавлення волі; у санкціях за тяжкі умисні злочини – від 5 до 8 років та від 6 до 10 років позбавлення волі; у санкціях за тяжкі необережні злочини – від 3 до 6 років та від 4 до 7 років позбавлення волі; у санкціях за нетяжкі злочини повинна визначатися лише верхня межа позбавлення волі (до 5 років).

Визначено, що для удосконалення змісту альтернативних санкцій при зазначенні строку відбування будь-якого покарання слід чітко вказувати його термін, уникаючи формулювання «на той же строк». На підставі вивчення проблемних питань формулювання та наповнення кримінально-правових санкцій у національному та міжнародному законодавстві сформульовано конкретні пропозиції щодо удосконалення системи кримінально-правових санкцій та оптимізації практики їх реалізації.

Такий практичний підхід до проблеми дослідження засвідчив, що в цілому дисертанту вдалося вирішити поставлені задачі та отримані нові для науки результати.

До основних результатів, що становлять наукову новизну, слід віднести: пропозиції щодо доповнення системи покарань безстроковим позбавленням права обіймати певні посади або займатись певною діяльністю з обов'язковим його включенням в якості додаткового покарання до санкцій всіх статей Особливої частини КК України, які передбачають відповідальність спеціального суб'єкта; теоретичні положення щодо критеріїв класифікації кримінально-правових санкцій в межах системи санкцій, до яких необхідно віднести: 1) предмет правового регулювання; 2) метод правового регулювання (характер діяння); 3) ступінь визначеності; 4)

зміст; 5) метод нормативної регламентації (з точки зору їх внутрішньої форми) та 6) спосіб виразу; наукові знання про принципи конструювання кримінально-правових санкцій, якими є: принцип соціальної справедливості; співрозмірності санкцій і економії репресії; відповідності характеру та ступеню суспільної небезпеки кримінального правопорушення; обумовленість санкції диспозицією норми; узгодженість санкцій між собою; залежності від соціальної цінності об'єкту кримінального правопорушення; теоретичні та практичні положення щодо конструювання санкцій з відносно-визначеними межами та особливості включення до них конкретних видів покарань; концепцію формування системи кримінально-правових санкцій в контексті їх обумовленості ступенем тяжкості кримінальних правопорушень з відповідною регламентацією в нормах КК України; підходи до конструювання кумулятивних санкцій та правила поєднання основних та додаткових покарань; позиції щодо необхідності виключення з системи покарань та санкцій кримінально-правових норм, покарання у виді виправних робіт.

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях за темою дисертації.

Структура дисертаційного дослідження, запропонована дисертантом, відрізняється логічною побудовою та ґрунтується на комплексному підході до аналізу кримінально-правових проблем. Розділи дисертації поєднані загальною метою дослідження і в них розкривається його об'єкт і предмет. Нові положення, висновки і рекомендації, що озвучуються в дисертації, в роботі обґрунтовуються за допомогою методологічного підходу. Вміло застосована автором методологія наукового пошуку є традиційною для правових наук. В якості загальнонаукових методів були використані: 1) *діалектичний метод*, який обумовив розгляд питань застосування кримінально-правових санкцій через вивчення більш загальних категорій, таких як покарання, принципи конструювання санкцій (розділи 1–3); 2) *історико-правовий метод*, що дозволив розглянути кримінальне

законодавство України та зарубіжних країн в його постійному розвитку (підрозділ 1.2, 2.2); 3) *компаративістський метод* був використаний при вивченні відповідних норм у національному кримінальному законодавстві та законодавстві окремих зарубіжних держав (розділи 1–3); 4) *логіко-юридичний метод*, завдяки якому визначено зміст та ознаки кримінально-правових санкцій (розділ 2); 5) *системно-структурний метод* дозволив провести комплексний аналіз складових предмета дослідження як елементів єдиного цілого (розділи 1–3); 6) *статистичний метод*, який сприяв виявленню рівня та динаміки застосування кримінально-правових санкцій (підрозділ 3.1, 3.2); 7) *соціологічний метод* – при проведенні анкетування респондентів та встановлення їх позицій щодо проблемних питань конструювання санкцій в кримінальному законодавстві України та практики призначення покарань (розділ 3); 8) *метод моделювання* – для розробки пропозицій щодо удосконалення кримінально-правових санкцій та практики їх конструювання (висновки до підрозділів, розділів та загальні висновки). В якості конкретно-соціологічних методів використані: метод вивчення документів, зокрема матеріалів кримінальних проваджень, а також даних офіційної статистики (підрозділ 3.1, 3.2).

Дисертант провів дослідження з використанням потужної емпіричної бази, а саме: вивчено 150 матеріалів кримінального провадження, розглянутих судами України за період 2014-2025 рр.; досліджено узагальнення судової практики, проведені Управлінням судової практики й аналітичної роботи з питань застосування законодавства Верховного Суду України; опрацьовані статистичні дані Державної Судової адміністрації України за період 2014-2025 рр., надані результати анкетування 200 респондентів, з яких: 150 – працівників слідчих органів Національної поліції України, 50 адвокатів.

Отримані результати дослідження повною мірою відображені в наукових фахових публікаціях автора, зміст і характер яких відповідають вимогам МОН України, а також виступами з доповідями основних положень

дисертації на науково-практичних заходах, що в цілому свідчить про належний рівень її апробації. Основні положення та висновки дослідження, сформульовані в дисертації, відображено в 10 наукових публікаціях, серед яких чотири статті – у наукових фахових виданнях України, визначених МОН України як фахові з юридичних наук, дві – у міжнародних виданнях (Республіка Молдова, Чеська республіка) та чотири тези доповідей, які оприлюднено на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях та круглих столах.

Аналіз змісту роботи дозволяє позитивно оцінити структуру дослідження, вона достатньо повно розкриває мету та поставлені задачі, які знайшли своє відображення в авторських висновках. Сформульовані дисертантом наукові положення, висновки та рекомендації належним чином обґрунтовані.

Значення результатів дисертаційного дослідження для практики.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висновки та пропозиції, викладені в роботі, можуть бути використані в:

- 1) практичній діяльності та законотворчості – при підготовці проектів змін та доповнень до законів України та нормативно-правових актів у сфері забезпечення реалізації кримінально-правової політики держави, зокрема, щодо запобігання та протидії злочинності (акт впровадження № 07/7 від 29.01.2026 р.);
- 2) освітньому процесі – під час викладання та вивчення навчальних дисциплін «Кримінальне право», «Кримінально-правова кваліфікація», «Кваліфікація окремих видів кримінальних правопорушень», «Особливості кваліфікації окремих видів кримінальних правопорушень», «Кримінальне право: доктринальні та практичні проблеми» (акт впровадження НАВС № 10-ОП від 05.01.2026 р.);
- 3) науковій діяльності – у дослідженнях проблем кримінальної відповідальності та конструюванні кримінально-правових санкцій (акт впровадження НАВС № 11-НД від 05.01.2026 р.).

Аналіз змісту дисертаційного дослідження свідчить про самостійність проведеного дослідження, його актуальність і достатній науковий рівень, суттєве теоретичне і практичне значення. Викладене вище свідчить про загальну позитивну оцінку дисертації Ткачука Юрія Олександровича «Санкції у кримінальному праві: порівняльно-правове дослідження» як самостійного наукового дослідження з актуальної і важливої для науки та правозастосовчої практики проблеми.

Не зупиняючись більш детально на загальній позитивній оцінці роботи, слід зазначити, що дисертація містить окремі дискусійні питання, які потребують додаткової аргументації чи роз'яснення автором під час захисту, а саме:

1. У дисертації автор пропонує оновлену редакцію першого абзацу ч. 3 ст. 53 КК України, яку викладає у такий спосіб: *Штраф як додаткове покарання може бути призначений тоді, коли його спеціально передбачено в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини цього Кодексу і лише до особи, яка на час розгляду матеріалів кримінального провадження в суді була офіційно працевлаштована або мала інший стабільний дохід, а також власні кошти чи майно. Виключається застосування штрафу до осіб, що не мають самостійного доходу, власних коштів або майна, на яке може бути звернене стягнення.*

Як видається, такі зміни не мають кримінально-правового значення, оскільки наразі штраф як додаткове покарання передбачено лише за вчинення кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Додаткове покарання у виді штрафу може бути призначене у разі, коли воно не передбачено в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України, виключно у випадку затвердження судом угоди про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень або кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, та за умови узгодження сторонами угоди додаткового покарання у виді

штрафу. Відповідно, особа, яка вчинила такі кримінальні правопорушення не може не бути офіційно працевлаштована або не мати самостійного доходу, власних коштів або майна, на яке може бути звернене стягнення.

Відповідно до п. 14 Наказу від 27.04.2018 № 1301/5 «Про затвердження Порядку виконання уповноваженими органами з питань пробації судових рішень про призначення покарання у виді штрафу» у разі, якщо штраф призначено як додаткове покарання до позбавлення або обмеження волі, відповідно до пункту 1 частини першої статті 537 Кримінального процесуального кодексу України орган пробації направляє до суду подання про відстрочку виконання судового рішення до відбуття засудженим покарання у виді позбавлення або обмеження волі.

Відповідно до ч. 5 ст. 53 КК України, у разі несплати штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та відсутності підстав для розстрочки його виплати суд замінює несплачену суму штрафу покаранням у виді громадських робіт із розрахунку одна година громадських робіт за один установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян або виправними роботами із розрахунку один місяць виправних робіт за двадцять установлених законодавством неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, але на строк не більше двох років.

Таким чином, унеможливлення застосування додаткового покарання у виді штрафу до осіб, які на час розгляду матеріалів кримінального провадження в суді офіційно непрацевлаштовані або не мають іншого стабільного доходу, а також власних коштів чи майна за наявності можливості замінити його на інші види (зокрема на громадські роботи, які автор вважає одним із найефективніших видів покарань), по-перше, негативно вплине на виховну функцію кримінального права, по-друге, в межах чинного кримінального законодавства та підходів до переліку кримінальних правопорушень за вчинення яких може бути призначене додаткове покарання у виді штрафу є взагалі недоцільним.

2. Дисертант вважає за доцільне включити штраф в якості альтернативного покарання до санкцій кримінально-правових норм Особливої частини КК, які передбачають відповідальність за скоєння таких тяжких та особливо тяжких злочинів з умисною формою вини зокрема у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, крім злочинів, в яких обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є небезпечний спосіб вчинення діяння або тяжкі наслідки (застосування насильства, що є небезпечним для життя чи здоров'я особи, погроза застосування такого насильства, умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень).

Одночасно із цим, системний аналіз кримінально-правових норм, у яких встановлено кримінальну відповідальність за кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг дозволяє констатувати, що у більшості штраф передбачено як альтернативний вид основного покарання, в інших штраф є обов'язковим додатковим покаранням. Лише санкції трьох норм – ст. ст. 365, 365-3 та 365-5 КК України не передбачають штраф як альтернативний основний та обов'язковий додатковий вид покарання, що зумовлено підвищеним ступенем суспільної небезпечності таких діянь, а також вимогами, викладеними у європейських та міжнародних правових документах у сфері боротьби з корупцією.

Якщо дисертант мав на увазі доповнення санкцій, встановлених за вчинення таких протиправних діянь за наявності кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих ознак – така пропозиція не може бути визнана доцільною та можливою для впровадження, що також можна пояснити відповідними міжнародно-правовими зобов'язаннями України.

3. У дисертації автор достатньо детально розглядає види та розміри покарань, надаючи оцінку їх ефективності та доцільності використання у санкціях кримінально-правових норм, у яких встановлено кримінальну відповідальність за певні види кримінальних правопорушень. Одночасно із

цим, такому новому виду покарання як пробаційний нагляд дисертант майже не приділяє уваги, фактично лише констатує його наявність. Такий підхід не є виправданим, з огляду на неоднозначну оцінку пробаційного нагляду, яка надається вченими. Зокрема, наприклад, Ю.А. Пономаренко вважає, що спроба законодавця запровадити новий вид покарання, не пов'язаний з ізоляцією особи від суспільства, виявилася достатньо спірною³. Дисертант також вказує на доцільності розширення переліку альтернативних санкцій та актуалізації видів покарань, не пов'язаних із позбавленням волі. Враховуючи вказане, під час захисту видається доцільним зупинитись на цьому питанні більш детально та висловити свою думку щодо доцільності залишення пробаційного нагляду як виду покарання, а також переліку видів кримінальних правопорушень, за вчинення яких він може бути призначений.

4. Не заперечуючи цінність запропонованих змін та доповнень до національного кримінального законодавства, необхідно відмітити, що автор майже не приділив уваги заохочувальним санкціям, що було б доцільним із огляду на загальну тенденцію до гуманізації кримінального законодавства та євроінтеграційних амбіцій держави. На це також вказують низка вчених, зокрема, П.В. Хряпінський відзначає, що соціальна цінність заохочувальних санкцій дає можливість розширити предмет дослідження завдяки соціально корисній поведінці, поглибити уявлення про механізм кримінально-правового регулювання суспільних відносин способами та засобами, притаманними кримінальному інструментарію, та розглядати санкцію не тільки як потенційне або реальне обмеження прав і свобод особи, а й у вигляді виключення, звільнення та/або пом'якшення кримінальної відповідальності та покарання⁴. На сьогоднішній день у доктрині кримінального права є також низка праць, у яких вказується на недоліки заохочувальних санкцій чинних кримінально-правових норм. Це наприклад, стосується використання оціночних понять, які ускладнюють прийняття

³ Пономаренко Ю.А. Пробаційний нагляд як вид покарання за кримінальним правом України. *Вісник Асоціації кримінального права України*, 2024, № 2(22). С. 166-188

⁴ Хряпінський П.В. Заохочувальні санкції в системі заходів кримінально-правового характеру. URL: https://law.stateandregions.zp.ua/archive/2_2016/20.pdf

відповідних процесуальних рішень. Отже, під час захисту доцільно висловити авторську позицію щодо заохочувальних санкцій.

5. Виходячи із предмету дисертаційної роботи, можна зробити висновок, що дослідження є компаративним. Одночасно із цим у тексті автореферату автор майже не звертається до досвіду зарубіжних країн, лише в окремих випадках їх згадуючи. Такий підхід не є виправданим, оскільки наведення результатів порівняльного дослідження саме в авторефераті надало б можливість більш ефективно оцінити їх якість та можливість для інтеграції у національну кримінально-правову політику.

Одночасно із цим, наведені зауваження є дискусійними та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Виходячи з викладеного, слід констатувати, що дисертація Ткачука Юрія Олександровича «Санкції у кримінальному праві: порівняльно-правове дослідження» є самостійним і завершеним дослідженням, яке містить концептуально нові положення та науково обґрунтовані висновки. Результати дослідження мають істотне наукове значення для розвитку вітчизняної науки кримінального права, збагачують наукові уявлення про кримінально-правові санкції і специфіку їх побудови.

Зміст дисертації відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності, робота пройшла належну апробацію. Дослідження підготовлено зрозумілою, науково і літературно грамотною мовою. Оформлення дисертації та автореферату в цілому відповідає встановленим Міністерством освіти і науки вимогам. Автореферат ідентичний основним положенням дисертації, відображає її основний зміст, висновки та пропозиції. Викладене вище дає підстави для остаточного висновку про те, що дисертація та автореферат Ткачука Юрія Олександровича «Санкції у кримінальному праві: порівняльно-правове дослідження» відповідають вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а їх автор

заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент:

Головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

Єгор НАЗИМКО

Підпис Назимка Єгора Сергійовича засвідчую:

Т.в.о. начальника відділу документування службової діяльності ДонДУВС

Вікторія МЕЛЬНИК